Perkasa 4 buvo orientuota ŠR kryptimi (6x2 m dydžio). Po velėna fiksuotas 30 cm storio rudos žemės sluoksnis su XIX a. I pusės–XX a. radiniais. Po juo – šviesaus, gelsvo smėlio 10 cm storio sluoksnis. Jame radinių nebuvo. Po šiuo sluoksniu – 10–15 cm tamsiai pilkos spalvos smėlio sluoksnis. Giliau pasiekus tamsesnės, juodos žemės sluoksnį, išryškėjo įstrižai perkasą kertantis buvęs perkasimas, kuris yra minėto pilkos spalvos smėlio sluoksnio dalis. Sluoksnis datuojamas XV–XVI a., be buitinės keramikos, paviršiuje prie šviesaus smėlio aptikta keletas XVI a. datuojamų koklių fragmentų. Po juo 10–70 cm storio juodos žemės sluoksnis, kuriame aptikta buitinės keramikos radinių, metalo dirbinių (adata, peiliukas). Atidengtame šviesaus smėlio sluoksnyje išryškėjo įgilintas 10–15 cm storio tiesus perkasimas, kuris gali žymėti čia buvusios struktūros pėdsakus. Sluoksnis datuojamas X–XIV a. Po šiuo sluoksniu aptiktas gelsvo, šviesaus smėlio sluoksnis, kuriame buvo rasta keletas titnago apdirbimo liekanų – nuoskalų. Įžemis pasiektas 1,25 m gylyje nuo žemės paviršiaus.

The Manor Site in the Outer Bailey of Merkinė Hillfort

The 2023 excavation of the outer bailey of Merkinė Hillfort and manor site, located on Gardino Street in the town of Merkinė (Varėna district, S Lithuania; Fig. 1), comprised 7 test pits and 4 trenches. The total area investigated comprised 56.3 m^2. Test pits 3, 6, and 7 contained layers of different compositions (brown, light yellowish sand, dark grey sand) that reached a depth of 1.8 m. At a depth of 80 cm, a 30-cm-thick layer of dark grey earth with clay plaster and pottery fragments was discovered. The layer itself was tentatively dated to the 10th–15th centuries. Below, a yellowish layer of light sand was discovered, along with some flint debitage. The remnants of structures dating to the first half of the 19th century were discovered in test pits 1, 2, 4, and 5, and remained in situ. Masonry structures (wall, floor, foundation, and others, dating to the 17th–first half of the 18th century) were recorded across almost the entire extent of trenches 1 and 2 (Fig. 2). The N and SW parts of trench 1, at a depth of 30–35 cm, revealed a layer of brown soil measuring 10–50 cm in thickness and containing small quantities of pottery and some rubble. Underneath, a layer of dark brown soil with light sand inclusions was recorded, yielding fragments of clay plaster and pottery. The layer below measured 10–15 cm in thickness and was composed of grey soil with charred inclusions, which were sampled, as well as small quantities of pottery. This layer was tentatively dated to the 10th–15th centuries. The layer below was a light yellowish sand deposit measuring 40–60 cm in thickness, which contained a few flint flakes. Overall, the layers extended to a depth of 1.75 m. Trenches 3 and 4 yielded finds spanning the 14th–20th centuries (such as fragments of a 14th-century lock) and flint debitage possibly from the Stone or Bronze Age. These layers were recorded at a depth of 1.25–1.75 m (Fig. 3).

Justina Dobeikienė

Kačėnų kaimavietė

2023 m. archeologinių tyrimų metu Kačėnų kaimavietės (Jonavos r., Bukonių sen.) teritorijoje iki įžemio detalieji tyrimai atlikti 290 m^2 plote (10 perkasų), greta ištirta dar 12 įgilintų struktūrų–duobių (1 pav.).

Sluoksnis fiksuotas nežymios kalvelės (aukščiausiose vietoje H_{abs} 84,20 m, o žemiausiose vietose ties upeliais H_{abs} 77,00–78,5 m)



1 pav. Tyrimų situacijos planas: 1 – duobės; 2 – K. Pesecko detalieji tyrimai; 3 –geležinkelio sklypas; 4 – detaliųjų tyrimų perkasos; 5 – siūloma saugoti teritorija. J. Dobeikienės brėž.

Fig. 1. Area plan: 1 – pits; 2 – detailed excavations by K. Peseckas; 3 – land allocated for the railway line; 4 – detailed excavation trenches; 5 – proposed extent of the protected area.



2 pav. Perkasos 10 ŠV pjūvis. E. Ananyevskayos nuotr.

Fig. 2. NW section of trench 10.

PR dalyje, paviršius žemėja PR kryptimi nuo H_{abs} 81,00 iki 78,50 m. Jis atidengtas 29 m ilgio ŠR–PV ir 10 m pločio ŠV–PR kryptimi. Nežymiai tęsėsi PV kryptimi, tačiau čia sluoksnis beveik neišlikęs, jame radinių neaptikta.

Kalvelė yra tarp šiuo metu numelioruotų Garanklės upelio V ir Reteglės bei Lankesos upelių santakos R. Senuosiuose žemėlapiuose (ankstyviausias 1875 m.) kalvelės vietoje vaizduojamas gatvinis kaimas išsidėstęs į R ir V nuo ŠR–PV kryptimi orientuoto kelio – gatvės. 1959 m. planuose kaimas vaizduojamas taip pat, 1968 m. vaizduojamos vos dvi sodybos, o 1985 m. plane nebevaizduojamos nei sodybos, nei buvęs kelias. Iš žemėlapių matyti, jog kultūrinis sluoksnis aptiktas kaimavietės PR dalyje, kuri galėjo priklausyti ūkinei zonai arba buvo apgyvendinta ankstyvesniu laikotarpiu. Kaimui išnykus šioje vietoje buvo dirbami laukai, pievos, kalvelės apačioje užpelkėjusiose ir apleistose vietose auga karklai, kiti krūmai.

2023 m. Kačėnų kaimavietę aptiko ir pirmasis tyrinėjo K. Peseckas. Kaimavietė aptikta atliekant žvalgymus įrengiamo aptarnaujamojo kelio vietoje. Detaliųjų tyrimų metu ištirtas 160 m^2 plotas. Pilko priemolio kultūrinis sluoksnis fiksuotas 92 m^2 plote. Įžemyje ištirtos 23 įgilintos struktūros, didžioji jų dalis – stulpaduobės, o viena – ūkinė duobė. Tyrimų metu aptikta molio tinko, keramikos šukių, kaltinė vinis, metalo lydymo atliekų. Radiniai ir sluoksnis preliminariai datuoti XVI–XVIII a.

Archeologiniai tyrimai vykyti jau po atliktų paviršiaus žvalgymų, todėl didžiojoje tyrimų teritorijos dalyje armuo buvo pašalintas. Pagal fiksuotą ŠV pjūvį nustatyta, jog armens sluoksnis siekė 30 cm (2 pav.). Po juo tirtas iki 25 cm storio tamsiai pilko priemolio kultūrinis sluoksnis, kuriame aptikta žiestos ir lipdytinės keramikos radinių. Sluoksnio išlikimas visose perkasose panašaus lygio, šiek tiek storėjantis ŠV

kryptimi. Sluoksnyje aptikta nedaug angliukų, todėl datuotas tik vienas angliukų mėginys – gauta data 2878–2587 m. pr. Kr. (4148±34 BP) (FTMC–DW26–11).

Tyrimų metu fiksuota ir įžemyje ištirta 36 įgilintų struktūrų – duobių, didžioji jų dalis be radinių. Tik dviejuose duobėse 16 ir 35 (3 pav.) aptikta radinių – žiestos glazūruotos ir neglazūruotos keramikos, pagal kurią duobės datuojamos XVI–XVII a., tokį duobių datavimą patvirtina ir angliukų mėginių datavimas – 1499–1658 m. (296±28 BP) (FTMC–DW26–12) ir 1469–1637 m. (346±29 BP) (FTMC–DW26–17). Taip pat datuotos dar 5 duobės be radinių: duobė 17 – 1025–1160 m. (959±30 BP) (FTMC–DW26–13), duobė 24 – 1041–1215 m. (908±29 BP) (FTMC–DW26–14), duobė 27 – 250–410 m. (1722±30 BP) (FTMC–DW26–15), duobė 33 – 897–1119 m. (1035±29 BP) (FTMC–DW26–16), duobė 36 – 671–876 m. (1255±30 BP) (FTMC–DW26–18).

Archeologinių tyrimų metu iš viso aptiktos 1987 keramikos šukės, iš jų 210 vienetų suinventorinta. Pažymėtina, jog didžioji dalis radinių aptikta duobėje 35 (132 suinventorintų ir 910 nesuinventorintų vienetų). Iš kultūriniame sluoksnyje aptiktų keramikos radinių suinventorinti tik 67 vienetai, nes likę buvo fragmentiški, sunkiai identifikuojami, tarp jų pasitaikė lipdytinės ir žiestos neglazūruotos ir žaliai glazūruotos keramikos šukių (4 pav.). Iš inventorintos keramikos žiestos buvo 16, molio tinko – 3, lipdytinės keramikos (iš jų du brūkšniuotu paviršiumi) – 44, apžiestos keramikos – 3 vienetai. Žiesta keramika, aptikta kultūriniame sluoksnyje ir duobėse 16, 35, buvo panaši, puošta horizontalių linijų ornamentu (50), keletas įkartėlėmis (3).

Ypačiųjų radinių aptikti vos 3 vienetai – lankinės segės lankelio fragmentas pagamintas iš geležies ir vario lydinio (5:1pav.), geležinis



3 pav. Duobės 35 Š pjūvis. E. Ananyevskayos nuotr.

Fig. 3. N cross-section of pit 3.



4 pav. Aptiktos keramikos pavyzdžiai: 1–2 – žiesta, 3–4 – lipdytinė. L. Kajotos nuotr.

Fig. 5. A selection of pottery: 1–2 – wheel-thrown; 3–4 – hand-built.



5 pav. Ypatieji radiniai. L. Kajotos nuotr.

Fig. 4. Special finds.

strėlės antgalis (5:2 pav.) ir Jono Kazimiero šilingas (5:3 pav.).

Pagal tyrimų metu sluoksnyje ir duobėse surinktus radinius, gautus laboratorinio datavimo rezultatus ir turimus kartografinius duomenis nustatyta, jog šioje vietoje būta gyvenvietės, kuri datuojama III–XX a. Ankstyviausia

gauta data siekia III tūkst. pr. Kr., tačiau šiam laikotarpiui priskirtinų radinių tyrimų metu neaptikta. Gautos datos ir radiniai rodo, jog neabejotinai šioje vietoje gyvenvietė įkurta dar geležies amžiuje (III–V a.) ir šioje vietoje nuolatos arba su nedidelėmis pertraukomis gyventa iki pat XX a. K. Peseckas, kuris detaliuosius tyrimus vykdė į V, aptiktą sluoksnį ir radinius datavo XVI–XVIII a., todėl tikėtina, jog laikui bėgant gyvenvietė slinkosi V kryptimi, atokiau nuo užpelkėjusių vietų. Atsižvelgiant į šių ir K. Pesecko vykdytų tyrimų rezultatus ir tai, jog fiksuotas kultūrinis sluoksnis tęsiasi į V už tyrimų ribos, siūloma 1000 m^2 dydžio teritoriją įtraukti į KVR.

The Kačėnai Village Site

The excavations at the site of the Kačėnai village (Jonava district, central Lithuania) comprised 10 trenches covering an area of 290 m^2 and a further exploration of 12 newly identified pits, potentially associated with the village (Fig. 1). A cultural layer composed of dark grey loam up to 25 cm thick was found 30 cm below the uppermost ploughed layer (Fig. 2), and hand-built and wheel-thrown pottery sherds were found within (Fig. 4). Special finds included the bow of a crossbow brooch, an iron arrowhead, and a shilling of John Casimir (Fig. 5:1–3). A total of 36 pits were excavated, but only pits 16 and 35 (Fig. 3) yielded finds. The site was established in the Iron Age (3rd–5th centuries AD) and was occupied continuously or with brief intermissions until the 20th century.



1 pav. Perkasos 5 V sienelės pjūvis. E. Grabovskos nuotr.
Fig. 1. W section of trench 5.

Justina Dobeikienė

Pajuosčio dvarvietė

Pajuosčio dvaro sodybos (UK 4401) teritorijoje, Pajuosčio I kaime, Velžio sen., Panevėžio r., 2023 m. buvo atliekami žvalgomieji ir detalieji tyrimai. Žvalgomųjų tyrimų metu iki įžemio ištirti 4 šurfai, kurių plotas 4,5 m^2. Detaliųjų tyrimų metu iki įžemio ištirtos 5 *perkasos,* bendro 70,75 m^2 ploto.

Pajuosčio dvaro sodyba iki šiol netyrinėta. Dvaras pradėjo kurtis XVI a. pabaigoje. XVI a. dvaras priklausė Komajevskiams, nuo 1592 m. – Sumorokovui, 1604 m. – Jaroslavcams, vėliau – Vizgirdoms, apie 1667 m. – Blinstrubams, nuo XVII a. pabaigos iki pat Pirmojo pasaulinio karo – Meištavičių giminei. Pajuosčio dvaro rūmų architektūros stilius priskiriamas Lauryno Stuokos-Gucevičiaus mokyklai, išsiskiria klasikinėmis proporcijomis, ritmingu langų ir durų pasikartojimu. Rūmų pastatas iki šių dienų neišlikęs. Archeologiniai tyrimai vykdyti į PR nuo buvusių rūmų vietos.

Visuose 4 *šurfuose* fiksuotas maždaug vienodas stratigrafinis vaizdas. Po velėna glūdėjo 30–40 cm storio sluoksnis su griuvenomis (plytgaliais, akmenimis). Žemiau fiksuotas 0,8–1 m storio juodos spalvos grunto sluoksnis, vietomis su akmenimis ir archeologiniais radiniais. Įžemis – rausvos spalvos molis, jis pasiektas 0,8–